

Nijolei Laurinkienei – 60

Sveikiname Nijolę!

Mitologė, tautosakininkė habil. dr. NIJOLĖ LAURINKIENĖ šią vasarą sulaukė apvalokos sukakties. Ta proga visi jos bendradarbiai iš Sakytinės tautosakos, Dainyno, Tautosakos archyvo ir kitų skyrių ją nuoširdžiai sveikiname ir linkime ne mažiau apvalių ir kūrybingų metų prieš akis!

Pirmąsyk Nijolę pamačiau nuotraukoje ant pirmosios jos knygos *Mito atšvaitai lietuvių kalendorinėse dainose* (Vilnius, 1990) nugarėlės. Tuomet dar vos tik pradėjau domėtis lietuvių tautosaka ir mitologija, todėl nelabai tesusivokiau, kokias šios srities knygas reikia pirkti, o kokių – galima ir ne. Nijolės knygą nusipirkti, po neilgų dvejonų, mane paskatino būtent ši nuotrauka ir keli sakiniai po ja: „Nuo seno mitas įprasmindavo žmogaus gyvenimą, suteikdavo stiprybės jo sielai. Kadienybėje besiblaškančią būtybę mitas priartindavo prie jį sudvasinančios dangaus šviesos, prie amžinybės. Galbūt panašus buvo ir dainų vaidmuo. Jose regime įstabius mito atspindžius. Ši seniausioji mūsų poezija ir dabar tebeturi galios. Juk daina, jei ji tikra, nuoširdi, – kaip ir malda – kyla anapus.“ Šitie žodžiai buvo skirti tiesiog man!

Ir dabar, vėl pasiėmęs knygą į rankas, matau, kokia ji graži! Ir Nijolė, ir knyga. Ir Julijos Daniliauskienės karpiniai priešlapiuose – iš girių glūdumos nuo medžių viršūnių atitrūkstančios ir kylančios į dangų žvaigždės. Tokia ir yra mūsų tautosaka, mitologija – skaidriausi mūsų sielų sapnai, skaisčiausios svajonės, taip išsiilgusios Šviesos, kad pačios imančios spindėti nakties platybėse. Taip vienąsyk jos susiliejo į ištisą Aušrą ir ištraukė iš nebūties mūsų Tėvynę. Viena tokia šviesia žvaigžde man įsižiebė ir Nijolės knyga.

Tačiau tuomet, kaip sakiau, lietuvių tautosakos nei mitologijos dar nebuvo atpažinęs, dar nebuvo savo keliu jos priėjęs, todėl man atrodė įdomiau ir svarbiau kas kita, ir Nijolės knygą, pastatęs į lentyną, užmiršau. Užmiršau taip, kad po kelių metų, savo keliu jau kaktomuša ją priėjęs, nusipirkti nebegavau ir buvau priverstas skolintis iš bibliotekos. Skaičiau ir perskaitinėjau, droviai šį tą pasibraukdamas, paskui svarbiausias ištraukas susikonspektavau į savo storus sąsiuvinčius (tada kserokopijos man dar nebuvo visai lengvai prieinamos), kad, ištrynęs pribraukymus, galėčiau knygą grąžinti.

Paskui išėjo antroji Nijolės knyga – *Senovės lietuvių dievas Perkūnas: Kalboje, tautosakoje, istoriniuose šaltiniuose* (Vilnius, 1996). Nedelsdamas ją nusipirkau ir perskaičiau. O šitą tai jau pribraukiau iš peties, netausodamas – ji gi mano, konspektuoti ir grąžinti nereikės! Ją jau skaičiau (pusiau) profesionaliai, ieškodamas sau dalykinės naudos ir daug jos rasdamas. Tiesa, su apgailėstaviu reikia pasakyti, kad tuomet Lietuvos leidėjams buvo užėjęs kažkoks sąmonės aptemimas: daugybė knygų buvo leidžiamos ne rištos, o tik klijuotos, kartais – kaip ir šiuo atveju – netgi iš gana storo ir kieto popieriaus, taigi, dar nė nebaigus knygos skaičiuoti, ji visa suiro ir pažiūro atskirais lapais. Na, užtat paskirus lapus netgi patogiau pasidėjus cituoti, nes kitaip knyga visai neguli atversta.

Priminsiu profesoriaus Simo Karaliūno, Nijolės disertacijos šios knygos pagrindu oponento, įspūdžius iš gynimo: „Šiandien teko patirti antgamtinį, mistinį išgyvenimą. Rengdamasis oponavimui, vis dar varčiau Nijolės Laurinkienės knygą *Senovės lietuvių dievas Perkūnas* – ieškojau prie ko čia prikibus, kaip čia sukritikavus... Ir staiga sugriaudėjo! Garbės žodis! Pažiūrėjau į laikrodį – buvo 12 valandų 20 minučių. Perkūnas viduržiemis, sausio mėnesį?! Vadinasi, rimtas reikalas – šalin bet kokią kritiką! Tokiu būdu, sakytum, buvo patvirtinta tai, ką kolegė Nijolė įrodė visu savo darbu, būtent: Perkūnas – matantis, girdintis, ką žmonės veikia ir kalba, reaguojantis į jų poelgius, – tebėra tikras Dievas, o ne kažkokio gamtos reiškinių personifikacija, kaip mėgdavo teigti mūsų, baltų, mitologijos superkritikai XIX a. pabaigoje–XX a. pradžioje.“* Puiku, kai tavo darbą pripažįsta žmonės, bet kai jį pripažįsta Dangus – tai aukščiausias įvertinimas!

Su šia Perkūnui *pašvęsta* (būtent!) knyga Nijolė Laurinkienė stojo į vieną gretą su didžiaisiais pastarųjų laikų mūsų mitologijos tyrinėtojais ir interpretatoriais – Norbertu Vėliumi, Algirdu Juliumi Greimu, Marija Gimbutiene ir kitais.

Dar po kurio laiko krausčiau knygų spintą ir radau saviškį pirmosios Nijolės knygos egzempliorių. Dėl to patyriau ir didelį džiaugsmą, ir kartu apmaudą: po galais, tai kam aš tiek vargau, konspektavau, perrašinėjau... Perskaičiau knygą iš naujo, dabar jau irgi prisibraukęs iš peties. Ir nepasigailėjau: vis dėlto ji „veža“!

.....

* Simas Karaliūnas. Kai griaudžia Perkūnas, *Liaudies kultūra*, 1997, Nr. 3, p. 54.

Įstabu tai, kad Nijolė, kurią dabar jau pažįstu asmeniškai, tebėra visai tokia pat, kaip toje nuotraukoje ant *Mito atšvaitų* viršelio! Visų kolegų vardu linkiu Tau, Nijole, kad ir toliau, pagerbiant savo darbais mūsų Motiną Žemę ir kitus mus globojančius dievus, Tavo akyse visuomet neblėsdami spindėtų šviesiausio, pagrindinio visų mitų Mito atšvaitai!

Dainius Razauskas